

Orbán János Dénes közleménye

A sajtóban – elsősorban a prae.hu-n – közzétett laikus és rosszindulatú írásokra szeretnék tényyszerűen válaszolni. Hogy miért laikusak az írások, az alábbiakból kiderül, rosszindulatúnak pedig elsősorban azért tartom őket, mivel előzetesen semmilyen megkeresés nem történt: sem tőlem, sem az érintett intézménytől senki nem kért tájékoztatást.

A Kárpát-medencei Tehetséggondozó Nonprofit Kft. állami tulajdonban lévő és a kulturális minisztérium tulajdonosi joggyakorlása alatt álló gazdasági társaság, melynek tevékenysége a fenntartó minisztérium folyamatos ellenőrzése alatt történik. Annak, aki azzal gyanúsít, hogy én kiutaltattam magamnak a szóban forgó összegeket, fogalma sincs az állami bürokrácia szigoráról és eljárásrendjéről. Elsősorban a projekt támogatás feltétele a munka- és költségterv, valamint az indoklás, ez alapján dönti el a kulturális kormányzat a támogatás megítélését, azaz előre megterveztek és átvizsgáltak mindent. Mivel az alapító okirat értelmében a Társaságnak nincs joga nagyobb összegű szerződésekről saját hatáskörben dönteni, így minden egyes ilyen típusú szerződés megkötéséhez alapítói határozat szükséges, melynek kibocsátását heteken-hónapokon át tartó, különböző osztályokat érintő jogi és egyéb bürokratikus ellenőrzés előzi meg. Jóvá kell hagynia a Társaság felügyelőbizottságának, a minisztérium különböző osztályai és főosztályai jogi testületének és vezetőinek, ezt követően a helyettes államtitkár, végül az államtitkár ellenjegyzése szükséges. Azaz a szerződéseket a teljes apparátusnak előzetesen jóvá kellett hagynia, ami minden egyes esetben szabályosan meg is történt.

Minderről illendő és észszerű lett volna tájékozódni, mert így az írások nem tényfeltárásnak, hanem rágalmazásnak minősülnek. A mindenfélét vizionáló kommentelőket is ki kell ábrándítanom: nekem ebben a regiszterben semmilyen döntési pozícióm nem volt, én a szerződő fél vagyok, aki olyan szerződéseket írt alá, melyeket a teljes apparátus – számos jogász, ügyvéd, bürokrata és állami vezető – jóváhagyott és ellenjegyzett. Meggyőződésem, hogy ennyi szakember nem vállalta volna a felelősséget, amennyiben a támogatás felhasználása és a szerződések támadhatók.

A rosszindulat bizonyítéka, hogy a szerzők irodalmi optikából közelítik meg a témát, miközben itt operettekről van szó. Az operett márpedig nemcsak művészeti ág, hanem show-business is, ahol nagyságrendekkel nagyobb léptékről és közönségről van szó, mint az irodalomban, nem beszélve a nemzetközi lehetőségekről. Nem egy könyv kinyomtatásáról beszélünk, hanem nagy költségvetésű produkciókról, félezer ember munkájáról. Egy szépirodalmi könyv pár száz vagy pár ezer példányban fogy el, egy operettre nézők tízezrei, hosszú távon százazrei áldozzák egy könyv árának többszörösét. Így értelemszerűen az alkotók bevétele is nagyságrendekkel nagyobb, mint az irodalomban, a munkadíjon felül royalty jár, azaz részesedés a jegy- és egyéb bevételekből. Nem áll jogomban egy másik intézmény adatait közölni, de *Az Orfeum*

mágusa című nagyoperett százmilliós nagyságrendű bevételt eredményezett, a fizető közönség tízezres nagyságrendű, a televíziós közvetítéseket pedig több százezren látták. Nehogy már szépirodalmi könyvek mutatóival hasonlítsuk össze.

A cikkírók nem említik meg, hogy jelenleg nem tudni egyetlen más operettlibrettó-szerzőről sem Magyarországon, sem máshol, ugyanis az operettírást már rég abbahagyták, csak a klasszikus operetteket játsszák. Senki nem hozza képbe az olvasókat a ténnyel, hogy a Budapesti Operettszínház történelmet írt azzal, hogy fennállásának 100. évfordulóját 2023-ban egy új nagyoperettel ünnepelte meg, és egy évszázaddal Kálmán Imre és Lehár forradalma után ismét operettforradalom zajlik Magyarországon. Az újságírókat szívesen tájékoztattuk volna arról, hogy *Az Orfeum mágusa* sikerének és innovatív mivoltának köszönhetően az előző kulturális kormányzat egy operettforradalom-projektet indítványozott, új produkciók megalkotását, tekintettel a világon egyedülálló kezdeményezésre és a benne rejlő lehetőségekre, továbbá tekintettel arra, hogy nemzetközi szinten is bizonyított alkotógárdát sikerült verbuválni, például Hollywood által is dolgoztatott hazai zeneszerzőket. A következő – angolul és magyarul egyaránt megírandó – librettó zenéjét pedig a világ egyik legnépszerűbb musicalszerzője, Frank Wildhorn szándékszik megzenésíteni, és ez garancia nézők tízmillióira, a Broadway-től a Távol-Keletig.

Ennek a nagyszabású projektnek örülni kellene, hiszen nemzeti érdek, nagy lehetőség arra, hogy Kálmán és Lehár után még inkább kisajátítsuk azt a műfajt, amely hungarikum, és amelyben a legjobbak voltunk és vagyunk a világon. Az operett apolitikus: kit zavar *Az Orfeum mágusa*, a *Hamupipőke*, a magyar népmese-feldolgozások vagy a Rákóczi Ferenc szerelmének és házasságának történetét feldolgozó mű? Az operettnek hatalmas rajongótábora van, és ezeket a 21. század nézőinek írt darabokat azok a fiatalok is szeretik, akiknek a klasszikus operett már nem igazán befogadható. A meseoperetteknek köszönhetően gyermekeinkkel is megszerethetjük a műfajt. Mindemellert a megtérülés is nagyobb, mint más művészeti ágakban, és minden esély megvan arra, hogy a projekt középtávon önfenntartó, hosszú távon pedig nyereséges legyen. Mindez sokkal kisebb befektetéssel, mint például a filmiparban, ahol esélyünk sincs versenyezni a hollywoodi gépezettel. A projekt zászlóshajója, a Budapesti Operettszínház ősszel 230 állomásos európai turnéra indul a Disney felkérésére. Benne vagyunk a nemzetközi körforgásban. Érdemes mindezt néhány személy iránt táplált politikai unszimpatiából fölrúgni? Nem ártana elgondolkozni rajta, mert ez egy történelmi lehetőség, a vele járó felelősséggel együtt.

Visszatérve a szerződéseimre: a cikkek írói igyekeznek összemosni a munkadíjat a felhasználási jogok értékesítésével. A munkadíj bruttó 7,5–15 millió Ft volt librettónként: gyakran ennél több egy filmforgatókönyv piaci ára is, miközben egy operett megírása sokkal nagyobb tudást és képzettséget igényel. Egy librettószerzőnek drámaírónak, költőnek és színházi szakembernek kell lennie, utóbbinak azért, mert a műfaj matematikájában a zenével és a koreográfiával is számolni kell, eleve produkcióban kell gondolkodni, nem csak szövegben. A felsőfokú verstani tudás nem

elegendő, mert a zeneszerzői meg a karmesteri fül nem tűr meg helyettesítő verslábakat, mint a költészetben, azaz zenei ismeretek és zenei hallás is szükségeltetik. Ezt azoknak az írókollégáknak üzenem, akik most szörnyülködnek, és mémeket posztolnak: három és fél évtizedes, több műfajban sikeres írói karrier után is egy fél évtizednyi tanulásra, kutatásra és szakmai gyakorlatra volt szükségem, hogy megbirkózzak a műfajjal. Senki nem akadályozott meg másokat, hogy hozzám hasonlóan kiképezzék magukat a zenés-táncos színházi műfajban, éveken keresztül bizonyítsák hozzáértésüket, beleértve 3 sikeres gigaprodukció színpadra állítását, és a bizalom elnyerését követően a show-businessből keressenek nagyságrendekkel nagyobb pénzt, mint a szerényebb javadalmazású műfajokban. A zenés-táncos színházi műfaj dübörög Magyarországon és az egész világon. A Budapesti Operettszínház, a Madách, az Erkel folyamatosan telt házzal játszik, és még felsorolhatnánk a többi színházat és fesztivált. Mennyivel jobb volna, ha a magyar drámaírás és költészet eminensei félretennék gyakori ellenérzésüket az általuk szubkultúrának tartott műfaj iránt, és igényesebb szövegkönyvek születnének.

A felhasználási jogokat illető szerződések értelmében a szerződések időtartama alatt történő minden jegy- és egyéb értékesítésből származó alkotói royalty a KMTG-t és ezáltal a fenntartó minisztériumot illeti meg – 9 nagyprodukcióból. A viszonylag gyors ütemben megtörtént librettóírás indoklása egyszerű: egy operettforradalomhoz megfelelő mennyiségű mű szükséges. Jelenleg 2, a projekt folytatása esetén 5 zeneszerző dolgozna a megzenésítésen és több színház a színpadra állításon. Ahhoz viszont, hogy a megzenésítés folyamata elkezdődjék, a Társaságnak és a befektető Fenntartónak tulajdonolnia kell a felhasználási jogokat, ellenkező esetben egyszerűen nincs jogi alapja a megzenésítésnek és az azzal párhuzamosan zajló díszlet-, látvány- és jelmeztervezésnek, jogi alap nélkül pedig hogyan fektetne be bármibe is egy kulturális kormányzat? Mert például mi történik, ha elindul a befektetés, de a szerző eláll a szerződés megkötésétől, vagy ne adj' isten, elhalálozik? A librettó az origója mindennek, a filmszakmában is előbb a forgatókönyv fejlesztése történik meg, arra épülnek a következő fázisok.

A megtérülés potenciálját mi sem bizonyítja jobban, mint hogy például a *Dankó Pista* premierjéből a KMTG 8,2 millió Ft-ot bevételezett. Egyetlen előadásból. 2031 szeptemberéig számtalan kőszínházi- és aréna-előadást lehet játszani, fesztiválokra vinni, a nemzetközi piacon értékesíteni és megfilmesíteni. Szintúgy a többi műből. Amennyiben a projekt folytatódik – ehhez a Társaság megkapta a szükséges támogatást, melyet érintetlenül hagyunk, az új kulturális kormányzatra bízva a továbbiakat –, mind szellemi, mind anyagi szempontból megtörténik a megtérülés, és ami a legfontosabb: a magyar kultúra egy, a világon jelenleg egyedülálló innovációval gazdagodik. Jelenleg ez a kulturális kormányzat talán legjobb befektetése.

A sajtóban megjelent cikkek és a közösségi médiában közzétett posztok személyeskedéseire nem kívánok válaszolni. A tények és a jogszerűség érdekel, az ócska személyeskedéssel ki-ki magát minősíti. Egy hivatalos, állami projektről van szó, amelyet a jog és a szabályok szigorú betartásával bonyolítottunk le, a teljes minisztériumi apparátus felügyelete alatt. A papírokon kívül pedig meg lehet nézni az

előadásokat vagy a világhálón és a Médiaklikken fennforgó felvételeket, a vastapsot és az üdvitalgást, amivel a közönség fogadta a 21. századi operettet.

Orbán János Dénes
Kossuth- és Magyarország Babérkoszorúja-díjas költő, író